

Obsah / Content

Slovo editora /3

Editorial statement /5

Miloslav Vondráček

Články / Articles

Reflections on diachronic reflexivity: From the decausative to the deagentive, its relationship to the passive and beyond. Part I

Úvahy o diachronní reflexivitě: Od dekauzativu k deagentivu a jeho vztahu k pasivu. Část I /7

Aleš Půda

Autorský plurál v současné češtině – na příkladu závěrečných studentských prací

Pluralis auctoris in current Czech – on the example of bachelor and master theses /36

Pavel Sojka

K mimoběžné polemice M. Beneše a O. Dufka *Kodifikujme deskriptivně*

On the divergent polemic *Let's codify language descriptively* by M. Beneš and O. Dufek /52

Luboš Veselý, Vojtěch Veselý

Dlouhá nebo krátká? Korpusová analýza verbálních substantiv na -ání a -aní

Long or short? A corpus analysis of verbal nouns ending in -ání and -aní /72

Adrian Jan Zasina

Recenze / Reviews

Marie Janečková a kol.: *Tratíme se jak dým v brzce... Kазatelé 17. a 18. století jako ochránci a přestitelé jazyka*

Praha: Nakladatelství ARSCI, 2020 /88

František Štícha

Zprávy / News

O konferenci SLOVKO 2021 /91

Aksana Schillová

Pokyny pro autory /95

Instructions for authors /96

Slovo editora

Když jsme v roce 2009 s Františkem Štíchou promýšleli koncepci časopisu KORPUS – GRAMATIKA – AXIOLOGIE a když jsme o rok později s přispěním Jany Bílkové vypravili do světa jeho první číslo, připravené doslova na koleně – se sazbou v textovém editoru MS Word a tištěné v univerzitní výrobně skript –, neměli jsme mnoho záruk, že se nám jej podaří udržet dlouhodobě.¹ Dosavadních čtyřadvacet čísel časopisu za roky 2010–2021 je zásluhou právě obou jmenovaných – Františka Štíchy v roli hlavního redaktora a Jany Bílkové jako výkonné redaktorky. Za výjimečné úsilí jim oběma s úctou a pokorou děkuji.

Dochází-li po dvanácti letech existence časopisu ke změně na dvou hlavních redakčních pozicích, nemá to být signálem změn koncepčních. První jmenovaný zůstává členem redakčního kolegia a věřme, že i druhá zmíněná do něj po odpočinkovém mezičase znovu vplyne. Kontinuita hlavního směřování časopisu nechť je tím stvrzena. Zůstává v platnosti Slovo editora z č. 1/2010,² formulované Františkem Štíchou obdivuhodně nadčasově, a proto dodnes – nebo: tím více dnes – mimořádně aktuální, čerstvé, s prvkem výzvy nabývající dále na významu.

Nové podněty s sebou pochopitelně přináší korpusově orientovaná slavistka Aksana Schillová v roli výkonné redaktorky a redakční kolegium rozšířené o Lukáše Felbra, germanistu a nederlandistu, Ondřeje Bláhu s kořeny na olomoucké bohemistice a posléze o Adriana Jana Zasinu, specializovaného na srovnávací česko-polskou lingvistiku a paralelní korpusy. Další vývoj redakční praxe přirozeně naváže na předchozí kroky.

Časopis už v minulých letech reagoval na vznikající metodiku hodnocení výsledků vědy a výzkumu, pročez byl zařazen do seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik. Aniž bychom se chtěli ubírat cestou mechanického plnění standardů knihovnických databází, nemůžeme oslyšet potřeby vědecké obce. Ty u nás nacházejí odezvu v několika zamýšlených krocích:

- Přistoupíme k otevřenému publikování plných textů online, aby mohly dosáhnout rychlé a dostatečně široké odezvy.
- Tematicky vyjdeme vstříc i tzv. menším a malým jazykům a vznikajícím korpusům těchto jazyků.

¹ Z pohledu technicko-ekonomického byl důležitým mezníkem rok 2016, kdy došlo ke zrušení královéhradecké tiskárny. Ustalo s ním i financování tisku a distribuce Univerzitou Hradec Králové jako spolunakladatelem. Břemeno na sebe převzal od čísla 14/2016 Ústav pro jazyk český AV ČR. S tiskem se profesionalizovala i sazba a distribuce.

² ŠTÍCHA, F. (2010): Slovo editora. *Korpus – gramatika – axiologie: časopis pro korpusový výzkum a hodnocení jazyka*, 01, 3–5. Dostupný online na adrese: <<https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:5152e1e2-c2ef-4dc6-bc6f-c827656ed677>>.

- Vzhledem k řečenému zvážíme rozšíření spektra publikačních jazyků zejm. o další slovanské jazyky.
- Považujeme za nezbytné reflektovat vznik specializovaných korpusů, jakými jsou kupř. korpusy dětské řeči, korpusy češtiny nerodilých mluvčích (akviziční korpusy), korpus psaných textů českých neslyšících apod.
- Principy Open Access, k nimž v krátkém čase přistoupíme, přinesou s sebou i další stupeň otevřenosti redakčních procesů, jež v hlubším detailu popíšeme a zveřejníme.

Věřím, že zamýšlenými kroky si časopis udrží stávající a získá nové příznivce na straně čtenářů i přispěvatelů a potvrdí respekt odborné veřejnosti.³

Miloslav Vondráček

³ Publikace vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

Editorial statement

When we were thinking about the framework of the journal KORPUS – GRAMATIKA – AXIOLOGIE (Corpus – Grammar – Axiology) in 2009 with František Štícha and when we were releasing its first issue with the contribution of Jana Bílková a year later, which we prepared literally in less than satisfactory conditions – in the typesetting in MS Word text editor and printed in a university textbook production –, we did not have any clear guarantees as to whether we would be able to continue it in the long term.¹ At present, the twenty-four issues of the journal released over 2010–2021 is entirely due to both of the above mentioned – František Štícha in the role of the main editor and Jana Bílková as executive editor: I would like to thank both of them for their exceptional efforts with respect and humility.

If there is a change in the two main editorial positions after twelve years of the existence of the journal, it should not be a signal for any changes in the approach or ideas. The first mentioned is remaining a member of the editorial committee and let's hope that also the latter mentioned will return to it after some period of relaxation. May the continuity of the main aim and direction be confirmed. The Editorial statement from issue 1/2010² formulated by František Štícha continues in its validity and admirably timeless manner, and so up to now – or even more today – is still exceptionally current and fresh, with the element of challenge having a greater and greater significance.

Of course, a corpus oriented Slavist Aksana Schillová in the role of managing editor and editorial board extended by Lukáš Felbr, specialized in German and Dutch linguistics, by Ondřej Bláha with roots in Olomouc Czech studies and later by Adrian Jan Zasina, specialized in comparative Czech-Polish linguistics and parallel corpuses bring new stimuli. Their development of editorial experience will continue in the previous spirit.

The journal has already in the last few years reacted to the arising methodology of evaluation of scientific and research results, for which it was enlisted into the reviewed non-impact journals. Without desiring to go the way of mechanically following the standards of librarian databases, we cannot reject the needs of the scientific community. These are reflected in a few intended steps:

¹ Year 2016 was an important milestone from the technical-economical point when Hradec Králové printing office was cancelled. Printing financing and distribution by University Hradec Králové as a co-publisher stopped at the same time. Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences took over the burden from issue 14/2016. Typesetting, distribution and printing became professional.

² ŠTÍCHA, F. (2010): Editorial statement. *Korpus – gramatika – axiologie: journal for corpus research and evaluation of language*, 01, 6–8. Available online at: <<https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:54ac789c-cf6d-47e1-a027-36690b05bf7c>>.

- We will accede to open publishing full online texts so that they can achieve a fast and sufficiently wide response.
- In our areas of interest we will satisfy also so called minority languages and the arising corpuses of these languages.
- With respect to the above mentioned, we will consider expanding the range of publication languages, especially into other Slavonic languages.
- We consider it necessary to reflect the creation of specialized corpuses, as for example corpuses of children's speech, corpuses of Czech of non-native speakers (acquisition corpuses), corpus of written texts of Czech deaf persons etc.
- Open access principles, which we will approach in a short time, will bring also another level of open-mindedness of editorial processes, which will be described and published in more details.

I believe the intended steps will keep the current journal fans and reach new fans from the readers and contributors and confirm the respect of the professional public.³

Miloslav Vondráček

³ The preparation of this article was financed within the statutory activity of the Czech Language Institute of the Czech Academy of Sciences (RVO No. 68378092).

Reflections on diachronic reflexivity: From the decausative to the deagentive, its relationship to the passive and beyond Part I

Aleš Půda

Department of Slavic Studies, Heidelberg University, Germany
ales.puda@slav.uni-heidelberg.de

ABSTRACT: First, the structure and most significant findings of Jiří Pergler's (2020) monograph on the reflexive deagentive (= RD) in 15th–17th century Czech are presented. Thereafter, selected aspects that draw attention to the constructional approach to accounting for change (Traugott 2015; Smirnova & Sommerer 2020 et al.) are critically developed to show how the features of precursor constructions change along the path towards the reflexive deagentive. By this we aim to emphasize the gradualness of change, favoring a model that posits context-induced small-step reanalyses leading from the decausative to the deagentive construction, instead of positing a single ambiguous form (Pergler 2020), thus also abandoning the traditional dichotomy (e.g. Comrie 1985; Haspelmath 1993; 2021 et al.) between the said constructions. We adapt a model from Heine (2002), according to which there are two successive stages in particular, called the bridging context and the switch context, which can account for the process and result of constructionalization (decausative → transitional → deagentive).

Developing the notion of constructional networks (Fried 2013a) according to which reflexive constructions represent a web of family-resemblance relationships (*Familienähnlichkeiten*, Wittgenstein 1953), we treat the network structure of reflexive constructions as organized primarily by family inheritance, being united by genetically related but not identical syntax and by genetically related but not identical semantics (AB...*n* → BC...*n* → CD...*n* → DE...*n*).

With respect to the relation of the deagentive to the passive, we propose that divergent manners of agent integration within two different inactive concepts (a processual one, in the case of the decausative, and a stative one, in the case of the objective resultative) participated in the emergence of functionally different constructions, which have not generally been distinguished in the relevant literature (e.g. Haspelmath 1990).

KEYWORDS: constructional change; participial passive; (personal / impersonal / transitive impersonal) reflexive deagentive; reflexive decausative; transitional construction

Úvahy o diachronní reflexivitě:

Od dekauzativu k deagentivu a jeho vztahu k pasivu. Část I

ABSTRAKT: Nejprve představíme obsah a nejvýznamnější poznatky z monografie Jiřího Perglera (2020) k reflexivnímu deagentivu (= RD) v češtině 15.–17. století. Poté soustředíme pozornost na vybrané dílčí aspekty, přihlížejíce ke konstrukčnímu přístupu k diachronním změnám

(Traugott 2015; Smirnova & Sommerer 2020 aj.). Zajímat nás bude, jak se jednotlivé rysy předchozích konstrukcí mění směrem k deagentivu. Zdůrazňujeme přitom postupnost změn místo víceznačného užití (Pergler 2020), a tudíž upřednostňujeme kontextuálně vymezenou reanalýzu „po etapách“, vedoucí od dekauzativní k deagentivní konstrukci. Zároveň se tím vzdáváme tradičně vymezované dichotomie mezi těmito konstrukcemi (např. Comrie 1985; Haspelmath 1993; 2021 aj.).

Vycházejíce z pojetí konstrukčního síťování (Fried 2013a), podle něhož reflexivní konstrukce představují uskupení v síti vztahů na základě rodinné podobnosti (*Familienähnlichkeiten*, Wittgenstein 1953), považujeme ovšem za podstatné zachytit to, že koncepce síťování reflexivních konstrukcí je organizována na principu „rodinné dědičnosti“, při níž jsou konstrukce propojeny geneticky příbuznou, nikoliv identickou syntaxí a geneticky příbuznou, avšak ne identickou sémantikou ($AB...n \rightarrow BC...n \rightarrow CD...n \rightarrow DE...n$).

Modifikujeme zde Heinův (2002) model, v němž vystupují dvě po sobě následující stadia, nazvaná styčný a přepínací kontext, která lze pokládat za odpovědné za proces a výsledek konstrukcionalizace (dekauzativ \rightarrow přechodná konstrukce \rightarrow deagentiv).

Co se týče vztahu k pasivu, zůstala doposud nezodpovězena otázka, jak se tyto konstrukce, obě Haspelmathem (1990) označované jako „pasivum“, od sebe navzájem funkčně liší, pokud v daném jazyce vznikly na základě morfologické inaktivizace situace, označené slovesným kmenem. Předpokládáme, že se v průběhu vývojového procesu participant s rolí agentu, integrovaný do dvou sice původně inaktivních, ale odlišných konceptů (procesuální stadium u dekauzativu a stavové stadium u předmětného rezultativu), spolupodílel na utváření do různé míry funkčně odlišných konstrukcí deagentivu a pasiva.

KLÍČOVÁ SLOVA: konstrukční změna; pasivum participiální; přechodná konstrukce; (personální / impersonální / tranzitivně impersonální) reflexivní deagentiv; reflexivní dekauzativ

Autorský plurál v současné češtině – na příkladu závěrečných studentských prací

Pavel Sojka

*Katedra českého jazyka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, Praha, Česká republika
pavel.sojka@pedf.cuni.cz*

Pluralis auctoris in current Czech – on the example of bachelor and master theses

ABSTRACT: The pluralis auctoris is an example of how the primary meaning of a grammar category can be transposed into a secondary meaning. In Czech scientific texts, a single author often uses the *we*-perspective instead of using the first person singular perspective. However, since the 1990s the Anglo-American scientific standards started spreading into the Czech scientific discourse, which increased the occurrence of the I-perspective in Czech scientific texts considerably. In this paper, we aim to answer the question to what extent the pluralis auctoris is applied in bachelor and master theses written between 2006 and 2021 at two universities in the Czech Republic (Charles University in Prague and Technical University of Liberec). The specimen contains 500 theses.

KEYWORDS: pluralis auctoris; bachelor thesis; master thesis

KLÍČOVÁ SLOVA: autorský plurál; bakalářská práce; diplomová práce

K mimoběžné polemice M. Beneše a O. Dufka

Kodifikujme deskriptivně

Luboš Veselý, Vojtěch Veselý

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Praha, Česká republika

vesely@ujc.cas.cz

vvesely@ujc.cas.cz

On the divergent polemic *Let's codify language descriptively*

by M. Beneš and O. Dufek

ABSTRACT: The paper responds to the paper *Let's codify language descriptively – and by doing that, let's practice linguistics!* A response to paper by Luboš and Vojtěch Veselý by Martin Beneš and Ondřej Dufek, which was formulated as a polemic with the paper *Let's not codify language, let's describe and explain its norms and usage instead: let's practice linguistics instead of refining language*. In the first part of the paper, the authors comment critically on the line of reasoning as well as on individual claims of M. Beneš and O. Dufek. Second part of the paper presents analyses of two cases of a mismatch between the language use and the present codification, namely: 1) spelling of the noun *výjimka* (the form *vyjímka* is considered incorrect by the codification), 2) sentences of the type *Byl jsem dítě, kterého když se učitel na něco zeptal, odpovídalo váhavě* 'I was a child who answered hesitantly when asked by a teacher' (in such cases the syntactic engagement of the pronoun *kerý* is considered incorrect by the codification, as opposed to the correct alternative *...keré když se ho učitel na něco zeptal...*). The aim of the second part of the paper is 1) to show that codifying language norms in a prescriptive way actually happens, 2) to provide an attempt to elucidate both phenomena (from word-formation, semantic and phonetic perspectives in the former case, and from semantic-syntactic perspective in the latter case). The authors suggest that a descriptive approach (instead of a prescriptive one) should be opted for especially with such language phenomena which are difficult to analyze and explain; spelling of the noun *výjimka* and the question of the syntactic engagement of the pronoun *kerý* in the aforementioned sentence are two examples of such phenomena.

KEYWORDS: codification; description; prescription; regulation

KLÍČOVÁ SLOVA: kodifikace; deskripce; preskripce; regulace

Dlouhá nebo krátká? Korpusová analýza verbálních substantiv na *-ání* a *-aní*

Adrian Jan Zasina

Ústav Českého národního korpusu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy,
Praha, Česká republika
adrian.zasina@ff.cuni.cz

Long or short? A corpus analysis of verbal nouns ending in *-ání* and *-aní*

ABSTRACT: The present study attempts to comprehensively describe rules determining the choice of long or short vowel in verbal nouns. The author focuses on the vowels *a* and *á* in verbal nouns ending in *-ání* or *-aní* that are not systematically described from a synchronous point of view. The distribution of these deverbatives is also confusing to learners. As a result, they are not able to differentiate between the two endings if they are not given any clear rules. Therefore, this analysis focuses on identifying the rules in use of analysed endings in the Czech language based on data of contemporary written Czech in the SYN2015 corpus, with regard to learners of Czech as a foreign language. The data has shown that the choice between the endings *-ání* or *-aní* is necessary only in the case of two-syllable verbal nouns; multi-syllable verbal nouns always end in *-ání*. The correct ending of a two-syllable noun can be identified based on the infinitive of base verb. If the vowel is shortened in a prefixed infinitive (ex. *psát* → *napsat*) then the two-syllable noun has the ending *-aní* (ex. *psaní*). If there is no shortening (ex. *tát* → *roztát*), a two-syllable noun ends in *-ání* (ex. *tání*). The rules formulated in this way systematize the hitherto confusing distribution of the endings *-ání* and *-aní* that can be considered as regular with regard to the most frequent verbal nouns. This knowledge can be further applied in teaching of foreigners regarding creation of new teaching materials.

KEYWORDS: vowel length; verbal nouns; morphology; corpus linguistics; Czech

KLÍČOVÁ SLOVA: kvantita vokálů; verbální substantiva; morfologie; korpusová lingvistika; čeština

Recenze / Reviews

Marie Janečková a kol.: *Tratíme se jak dým v brzce... Kazatelé 17. a 18. století jako ochránci a pěstitelé jazyka*

Praha: Nakladatelství ARSCI, 2020, 258 s.¹

František Štícha

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Praha, Česká republika
sticha@ujc.cas.cz

Začátek názvu této monografie je citátem z *Písně o čtyřech posledních věcech každého člověka* barokního katolického kněze Jiřího Hlohovského. Zastaralý tvar *tratíme* (= *ztrácíme*) a dnes již neexistující výraz *v brzce* znamenající *brzy*, v *krátké době* naznačují, že knížka se bude věnovat starší češtině, z níž se během času leccos vytratilo, mnohé do ní přibýlo a hodně z ní se změnilo.

Kolektivní monografie je dílem akademiků a doktorandů působících v Ústavu bohemistiky Filozofické fakulty Jihočeské univerzity – Marie Janečkové, Zuzany Kalinové, Josefa Kameníka, Markéty Klimešové, Markéty Maturové a Marie Sochorové.

Kniha má tři hlavní oddíly. V prvním se čtenář seznámí s kazateli konce 17. a první poloviny 18. století. Druhý se zabývá několika vybranými jevy barokní češtiny. Třetí oddíl pak je věnován několika jazykovým jevům v díle Jakuba Františka de Waldta, kazatele jihozápadních Čech.

V této stručné recenzi se chci dotknout jen dvou kapitol druhého oddílu.

V první z nich Marie Janečková pojednává o slovtvorbě substantiv.

Nejprve se věnuje deverbativním názvům osob (tradičně jména činitelská) se sufixem -č. V díle barokních autorů zaznamenává jednak ty deriváty s tímto sufixem, které jsou doloženy již z klasické staré češtiny 14. a 15. století – těch zjistila 48 (např. *budič*, *lamač*) – jednak i takové, které ze staré češtiny doloženy nejsou, a lze proto předpokládat, že vznikla až v češtině doby střední, např. *dohlédač/dohleđač*, *dohazovač*, *dříč*, *pohrdač*, *ponukač/ponoukač*. Janečková přitom užitečně rozlišuje mezi deriváty zaznamenanými u více barokních autorů (resp. ještě ve slovnících staré češtiny),

¹ Recenze vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

a ty nazývá – zajímavě, ale poněkud nešťastně – „dobové“, a deriváty, které zaznamenala pouze u jediného autora a ze staré češtiny známy nejsou. Z derivátů se sufixem -č k těmto „hapaxům“ patří např. *prohrávač*, *rozdmýchač*, *vychloubáč*. V této souvislosti je vhodné upozornit na to, že nedoloženost nějakého výrazu ve slovnících a databankách nutně nemusí znamenat, že tento výraz ve 14. či 15. století ještě nebyl v běžnějším úzu.

Autorka kapitoly o slovtvorbě substantiv v češtině doby baroka, již autorům monografie reprezentují převážně texty kazatelů, vhodně upozorňuje také na to, že k některým derivátům na -č existovalo i více synonym s různými sufixy; např. *příjimač*, *příjemce/příjemceř*, *příjimatel*, *příjemník*, *příjímák*, *příjemčí*. K tomu poznamenávám, že všechny tyto deriváty s výjimkou názvu *příjímák* jsou zaznamenány ještě v Jungmannově slovníku; deriváty *příjemník* a *příjemčí* později vymizely a název *příjimatel* je velmi málo frekventovaný. Jako označení někoho, kdo něco přijímá, se rozšířil a ustálil pouze název *příjemce*.

Pokud jde o deriváty se sufixem -tel, autorka uvádí, že v době střední se výrazně rozrostla skupina jmen odvozených od sloves s kmenotvorným sufixem -ova-, např. *opravovatel*, *prolamovatel*, *reformovatel* a mnohé z těchto derivátů byly zaznamenány jen u Komenského, např. *čistitel*, *pošlapávatel*, *potíratel*, *utlačovatel*, *zlepšovatel*. Zajímavé je z hlediska dnešní češtiny, že ve staročeských slovnících je sice zaznamenáno sloveso *utlačovati* a substantivum *utlačování*, substantivum *utlačovatel* tu ale chybí. Je registrováno sloveso *zlepšiti/zlepšovati*, ale derivát *zlepšovatel* chybí.

Zajímavé a důležité, i když očekávatelné je také autorčino zjištění, že „činitelská jména tvořená sufixem -tel kazatelé využívali nejvíce k pojmenování **činitelů božských** [...]“ (tučně FŠ), jde např. o jména *hojitel*, *hybatel*, *křisitel*, *napravitel*, *obživitel/obživovatel*.

Autorka se samozřejmě věnuje ještě derivátům s řadou jiných sufixů, k těm už se ale vyjadřovat nebudu. Dovolím si jen drobnou kritickou připomínku: Rozlišovat jména „expresivní“ (*ležák*, *repták*) a „nacionální“ (*divák*) je značně nepřesné. I expresiva jako *repták* mají totiž svůj nacionální význam. Místo výrazu „nacionální“ by zde bylo vhodnější užívat běžného výrazu „stylově neutrální“.

Druhá z kapitol, k nimž se v této recenzi vyjadřuji, má název *Jeden typ slovesného času a jeho využití v barokních textech* a jejím autorem je Josef Kameník. Autor se tu zabývá předminulým časem zvaným antepreteritem nebo plusquamperfektem v poměrně širokých souvislostech, což je užitečné. To nejdůležitější, co se zde dozvíme, je, že předminulý čas typu *byl učinil* se užíval řídce i v textech barokních kazatelů a považmo patrně v celé češtině doby střední a nejnak tomu nejspíš bylo i ve staré češtině 14. a 15. století.

Nejvíce tvarů předminulého času autor našel v díle *Mapa katolická*, vyprávění o skutcích apoštolů a věrozvěstů, a sice osm výskytů na tisíc slovesných tvarů; to činí 0,8 procenta. Autor tento podíl antepreterita na všech slovesných tvarech v podstatě nekomentuje, ale patrně ho pokládá za nízký, až zanedbatelný, neboť podotýká, že autor *Mapy katolické* tento složený tvar využívá minimálně. Avšak ve srovnání se

současným stavem výskyt 0,8 procenta předminulého času není málo. Kniha *Statistiky češtiny* (2009) totiž ve stomilionovém korpusu SYN2005 pro plusquamperfektum udává 0,001 procenta [Bartoň et al. 2009: 164], tedy prakticky jeho nulový výskyt.

Jinak si dovolím už jen jednu drobnou kritickou připomínku, která se ovšem nijak netýká tématu recenzované knížky. Na s. 139 v pozn. 36 autor odkazuje na „všeobecnou neochotu češtiny využívat opisné pasivum“. Nejde tu sice o tematiku monografie, zato jde o závažný omyl. Myslím, že například z výkladů *Akademické gramatiky spisovné češtiny* (2013) i z řady mých článků na téma pasiva jasně vyplývá, že tzv. opisné pasivum má v češtině řadu důležitých funkcí, a pokud je participiální pasivum na místě (což v drtivé většině jeho užití v textu je), pak o nějaké neochotě češtiny či jejích uživatelů vůči pasivu nemůže být řeč.

Závěrem: Marie Janečková sestavila dobrý tým autorů věnujících se různým jevům barokní češtiny a knížka, o níž jsem tu podal stručnou a neúplnou recenzi, si zaslouží své čtenáře.

LITERATURA

BARTOŇ, T. – CVRČEK, V. – ČERMÁK, F. – JELÍNEK, T. – PETKEVIČ, V. (2009): *Statistiky češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

ŠTÍCHA, F. et al. (2013): *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia.

O konferenci SLOVKO 2021¹

Aksana Schillová

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Praha, Česká republika

a.schillova@ujc.cas.cz

13.–15. října 2021 se v konferenčním prostoru Primaciálního paláce v centru Bratislavy uskutečnil 11. ročník mezinárodní jazykovědné konference SLOVKO s podnázvem Počítačové zpracování přirozeného jazyka, korpusová lingvistika a interdisciplinární výzkum. Alma mater a dlouholetý pořadatel této konference je Jazykovědný ústav Ľudovíta Štúra Slovenské Akademie věd (od roku 2005 – oddělení Slovenského národního korpusu JULŠ SAV).² Ve středoevropském regionu je SLOVKO významnou pravidelnou konferencí, jejíž konání (s frekvencí jednou za dva roky) zajišťuje stejná instituce ve stejné zemi³ a jejímž zaměřením je počítačová a korpusová lingvistika, využití korpusů a informačních technologií v širokém spektru výzkumů a zpracování přirozených jazyků.

Historie SLOVKO se začala psát od roku 2001 a čítá již 20 let, 11 ročníků a stovky účastníků a přednesených příspěvků. O vzniku a prvních ročnících konference viz (Šimková – Levická 2009). 11. ročník konference připadl na období klidu mezi vlnami pandemie, což umožnilo hybridní formu akce a mimořádně také většinovou prezenční účast. Srov.: 23 příspěvků zaznělo prezenčně a 12 online, včetně plenárních přednášek od Dominiky Kovářkové z Ústavu Českého národního korpusu FF UK (prezenčně) a Tanji Wissik z Rakouské akademie věd (online).⁴ Příspěvky účastníků

¹ Publikace vznikla s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

² Programy, fulltextové sborníky příspěvků a další materiály z uskutečněných ročníků SLOVKO (od r. 2005) jsou k dispozici na webových stránkách Slovenského národního korpusu: <<https://korpus.sk/slovko.html>>.

³ Tímto se SLOVKO liší například od mezinárodní konference Grammar and Corpora, jejíž ročníky jsou vždy pořádány různými institucemi z různých zemí. Bližší informace o ročníku Grammar and Corpora 2022 konaném letos na Gentské univerzitě (Belgie) viz na webu konference: <<https://www.gac2022.ugent.be/>>.

⁴ PowerPoint prezentace obou plenárních přednášek jsou volně přístupné online na webu konference SLOVKO 2021: <<https://korpus.sk/slovko.html>>.

SLOVKO 2021 v anglickém jazyce byly publikovány v tematickém čísle Jazykovědného časopisu (2021, 72, č. 2)⁵ a byly účastníkům a všem zájemcům k dispozici již v době konání konference.

Středem zájmů tohoto ročníku se stala čeština, jelikož korpusovému výzkumu a počítačovému zpracování českého jazyka bylo věnováno nejvíce příspěvků, a to 17 příspěvků od jednotlivých autorů nebo autorských týmů: Irene Elmerot *Income, Nationality and Subjectivity in Media Text*; Radek Čech et al. *Czech Translations of the Gospel of Matthew from the Diachronic Point of View – plus ça change...*; Hana Goláňová – Martina Waclawičová *A Map Application for Working with Corpora of Spoken Czech*; Jaroslava Hlaváčová *Artificial Homonymy*; Richard Holaj – Petr Pořízka *L2 Czech Annotation for Automatic Feedback on Pronunciation*; Veronika Kolářová et al. *Systemic and Non-Systemic Valency Behavior of Czech Deverbal Adjectives*; Marie Kopřivová et al. *Designing a Corpus of Czech Monologues: ORATOR v2*; Dominika Kovářiková *Sharing Data through Specialized Corpus-Based Tools: The Case of GramatiKat*; Zuzana Laubeová – Michal Škabal *The New Value of the Structural Attribute Section in the SYN v8 Corpus and Its Possible Application in Linguistic Research*; Kateřina Pelegrinová et al. *The Menzerath-Altman Law as the Relation between Lengths of Words and Morphemes in Czech*; Petr Pořízka *A Corpus of Czech Essays from the Turn of the 1900s*; Aksana Schillová *On Corpus-Driven Research of Complex Adverbial Prepositions with Spatial Meaning in Czech*; Jakub Sláma *The Study of Valency Is Biased toward More Frequent Verbs: A Corpus Study of the Valency of Less Frequent Verbs in Czech*; Jana Šindlerová – Barbora Štěpánková *Between Adverbs and Particles: A Corpus Study of Selected Intensifiers*; Barbora Štěpánková – Marie Mikulová *Capturing Numerals and Pronouns at the Morphological Layer in the Prague Dependency Treebanks of Czech*; Adriana Válková *Building Czech Textbook Corpora (UcebKo) for Word-Formation Research of Czech as a Second Language*; Richard Změlík *The Computerizing Processing and Modelling of Literary Narration from Literary Studies Point of View*.

Dále zaznělo 5 příspěvků zaměřených na slovenštinu (Martina Ivanová et al. *Acquiring Word Order in Slovak as a Foreign Language: Comparison of Slavic and Non-Slavic Learners Utilizing Corpus Data*; Natália Kolenčíková *Key Words and Political Parties in the 2020 Pre-Election Campaign on Facebook*; Jana Lokajová *'And We Are Stuck in One Place, Minister.' A Study of Evasiveness in Replies to Face-Threatening Questions in Slovak Political Interviews on Scandals (A Combined Approach)*; Róbert Sabo et al. *StressDat – Database of Speech under Stress in Slovak*; Miroslav Zmrík *Lexical Bundles in the Corpus of Slovak Judicial Decisions*) a 3 příspěvky zaměřené na němčinu (Anita Braxatorisová *On Conceptual and Axiological Aspects of the Word Mutter 'Mother' in Context (Based on Corpus Material)*; Elisabeth Scherr *Persistent Features – Corpus-Based Evidence for Reallocation Processes in German*; Tanja Wissik *Crowdsourcing Linguistic Annotations*).

⁵ Dostupný online na adrese: <<https://www.juls.savba.sk/ediela/jc/>>.

Jednotlivé příspěvky byly věnovány angličtině (Viktoriia Zhukovska *English Detached Adjectival Constructions with an Explicit Subject: A Quantitative Corpus-Based Analysis*), dialektům chorvatštiny (Juraj Benić – Lobel Filipić *A Synchronic and Diachronic Computer Corpus of Makarska Littoral Dialects (Croatia)*), rusínštině (Moulay Zaidan Lahjouji-Seppälä – Achim Rabus *A Robust Approach to Variation in Carpathian Rusyn: Resampling-Based Methods for Small Data Sets*), slovinštině (Andrej Perdih et al. *Building an Educational Language Portal Using Existing Dictionary Data*), staroslovenštině (Olga Lyashevskaya – Ilija Afanasev *An HMM-Based PoS Tagger for Old Church Slavonic*), tibetštině (Aleksii Dobrov – Maria Smirnova *From Graphematics to Phrasal, Sentential, and Textual Semantics through Morphosyntax by Means of Corpus-Driven Grammar and Ontology: A Case Study on One Tibetan Text*), páru bulharština-ruština (Svetlozara Leseva et al. *Towards Classification of Stative Verbs in View of Corpus Data*), páru mandarínština-ruština (Kirill I. Semenov et al. *Linguistic Annotation of Translated Chinese Texts: Coordinating Theory, Algorithms and Data*), samplům jazyků, a to angličtiny, španělštiny, němčiny a slovenštiny (Jakob Horsch *Typological Profiling of English, Spanish, German and Slovak: A CorpusBased Approach*); češtiny, angličtiny, ruštiny, francouzštiny, italštiny (Klára Bendová *Using a Parallel Corpus to Adapt the Flesch Reading Ease Formula to Czech*).

Geografie účastníků konference byla stejně pestrou jakož i okruh jazyků, na které byly soustředěny příspěvky: Česká republika (tradičně – největší zástup), Slovensko, Německo, Rakousko, Rusko, Bulharsko, Chorvatsko, Polsko, Slovinsko, Švédsko, Ukrajina.

Většina příspěvků na SLOVKO 2021 byla přednesena v angličtině (24). Ostatní příspěvky zazněly v češtině (9) a slovenštině (2). Čestným hostem konference a neaktivnějším účastníkem diskusí po přednesených příspěvcích byl Ing. Vladimír Benko, PhD., zakladatel webových korpusů Aranea (Benko 2014) a jeden z původních zakladatelů konference SLOVKO.

Velký dík patří organizátorům konference SLOVKO 2021, konkrétně zaměstnancům oddělení Slovenského národního korpusu JULŠ SAV Janě Levické, Kristíně Bobkové, Miroslavu Zumříkovi, Andree Veselé a Romaně Krolčíkové. Konference byla zajištěna veškerým potřebným technickým a personálním zázemím pro bezproblémový průběh online a offline prezentací a rovněž pro zprostředkování diskusí mezi online a prezenčními účastníky. Během všech dní konference se prezenční účastníci těšili osobní konverzaci u šálku kávy a občerstvení o přestávkách mezi sekcemi, v druhý den konference v programu nechyběla ani večerní kulturní a společenská část, a to exkluzivní prohlídka Primaciálního paláce s průvodcem, po které následoval společenský raut. V průběhu celé konference účastníci měli mnoho příležitostí k navázání nových kontaktů a inspirativním neformálním diskusím.

Konference SLOVKO 2021 zdárně vynikla v době covidových omezení a online akcí, jelikož prezenčními účastníky této konference byly dopřány všechny benefity vědeckých konferencí konaných „naživo“, jak je všichni známe a máme rádi.

Můžeme se jen těšit na další ročníky SLOVKO a popřát této konferenci hodně přínosných příspěvků a nadšených účastníků a hodně zdaru v rozvoji korpusové a počítačové lingvistiky především na Slovensku a v Česku, ale i v dalších zemích, jejichž zástupci se této konferenci zúčastňují.

LITERATURA

BENKO, V. (2014): Aranea: Yet Another Family of (Comparable) Web Corpora. In: P. Sojka – A. Horák – I. Kopeček – K. Pala (eds.), *Text, Speech and Dialogue. 17th International Conference, TSD 2014, Brno, Czech Republic, September 8–12, 2014. Proceedings*. Berlin Heidelberg: Springer Verlag, 257–264.

ŠIMKOVÁ, M. – LEVICKÁ, J. (2009): Slovko (2001 – 2009). Pět ročníkův mezinárodního podujatia. In: J. Levická – R. Garabík (eds.), *NLP, Corpus Linguistics, Corpus Based Grammar Research. Fifth International Conference, Smolenice, Slovakia, 25–27 November 2009. Proceedings*. Brno: Tribun, 15–18.